

تأثیر شبکه‌های اجتماعی در اختلاف تلفظ برخی واژه‌های فارسی^۱

دکتر محمدرضا حصارکی^۲

چکیده

امروزه مردم در گفت‌وگوی رسمی، بسیاری از واژه‌ها را متفاوت از یکدیگر تلفظ می‌کنند. هرچند اختلاف تلفظ سخن‌گویان در یک جامعه‌ی زبانی، پدیده‌ای طبیعی است و در اغلب زبان‌های جهان (مانند انگلیسی، عربی، چینی و...) دیده می‌شود. بطوری که در زبان فارسی نیز اختلاف در تلفظ برخی واژه‌ها یا تغییر تدریجی برخی تلفظ‌ها، امری طبیعی و بدیهی است. اما در سال‌های اخیر، چند عامل موجب شده است که بحث اختلاف تلفظ واژگان فارسی اهمیت خاصی یابد، از جمله: - فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی، گسترش صدا و سیما و تولیدات آن. و مقاله حاضر با هدف تأثیر شبکه‌های مجازی در اختلاف تلفظ برخی واژه‌های فارسی انجام شده است.

واژگان کلیدی: شبکه‌های اجتماعی؛ فضای مجازی؛ واژه‌های فارسی

تاریخ پذیرش: ۹۵/۵/۲۷

تاریخ دریافت: ۹۵/۴/۱۳

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱ این مقاله حاصل طرح پژوهشی با عنوان درست بگویم با حمایت دانشگاه آزاد اسلامی واحد شهر قدس بوده است که نویسنده مقاله از واحد دانشگاهی شهر قدس تشکر و قدردانی می‌نماید.

۱- استادیار گروه زبان و ادبیات فارسی، واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران M.r.hesaraki@yahoo.com

مقدمه

امروزه مردم در گفت‌وگوی رسمی، بسیاری از واژه‌ها را متفاوت از یکدیگر تلفظ می‌کنند. هرچند اختلاف تلفظ سخن‌گویان در یک جامعه‌ی زبانی، پدیده‌ای طبیعی است و در اغلب زبان‌های جهان (مانند انگلیسی، عربی، چینی و...) دیده می‌شود. بطوری که در زبان فارسی نیز اختلاف در تلفظ برخی واژه‌ها یا تغییر تدریجی برخی تلفظ‌ها، امری طبیعی و بدیهی است. اما در سال‌های اخیر، چند عامل موجب شده است که بحث اختلاف تلفظ واژگان فارسی اهمیت خاصی یابد، از جمله: - گسترش صدا و سیما و تولیدات آن. به طوری که اکنون چندین شبکه‌ی ملی، استانی و بین‌المللی در ایران فعالیت می‌کنند. گویندگان و مجریان تلویزیون گاهی با این مسأله که واژه‌ها را چه گونه تلفظ کنند، مواجه می‌شوند. شبکه‌های اجتماعی، شبکه‌های تلویزیونی و رادیویی فارسی‌زبان خارج از کشور که برای ایرانیان برنامه پخش می‌کنند.

امروزه شبکه‌های اجتماعی ساکنان دارا قیانونوس پرتلاطم اینترنت‌اند. شبکه‌هایی که مبتنی بر فناوری “وب ۲” فعالیت داشته و با اجتماع‌گرایی مجازی نقش اساسی‌ای را در معادلات رسانه‌ای جهان بازی می‌کنند. این وب‌سایت‌ها علاوه بر قابلیت شبکه‌سازی مجازی، امکان استفاده از فرصت‌های مختلف در فضای اینترنت را اعم از جست‌وجو، خواندن و به اشتراک گذاری اخبار، آپلود عکس و فیلم، نوشتن یادداشت‌ها و عضویت در گروه‌های مختلف، تحرک سیاسی فراهم کرده و این امر باعث اقبال کاربران اینترنتی به شبکه‌های اجتماعی شده است. فضای مجازی بسته به ساخت‌های اجتماعی شکل می‌یابد و رشد فناوری، همگرایی رسانه‌ای و مسائل مربوط به آن، در شرایط اجتماعی گوناگون برون‌دادهای متفاوتی داشته است.

همچنان که الگوهای ارتباطی به‌طور روزافزونی از مرزهای ملی فراتر می‌رود، آمار اتصال به اینترنت و کاربران آن به‌طور تصاعدی در حال رشد است. انتشار پرشتاب اینترنت، ماهواره و فناوری‌های دیجیتال، ارتباط همزمان میان بخش‌های وسیعی از جهان را ممکن ساخته است. در نتیجه بسیاری از کنترل‌های ملی اطلاعات بی‌اثر شده‌اند. امروزه نقش رسانه‌ها و میزان نفوذ آنها در ساخت سیاسی جوامع بر کسی پوشیده نیست. برخی از نظریه‌پردازان ارتباطات معتقدند که امروز جهان در دست کسی است که رسانه‌ها را در اختیار دارد. نقش عمده رسانه‌ها در شکل‌دهی به افکار عمومی باعث شده که اهمیت رسانه‌ها تا این حد مورد توجه قرار گیرد.

شبکه‌های اجتماعی [۱] از گروه‌هایی عموماً فردی یا سازمانی تشکیل شده که از طریق یک یا چند نوع از وابستگی‌ها به هم متصل‌اند و در بستر یک جامعه اطلاعاتی پیچیده، کارکرد مؤثر شبکه همگرا را تصویر می‌کنند و موفقیت و محبوبیت روزافزون آنها به دلیل داشتن رنگ و بوی اجتماعی است.

شاید آنگاه که یک پژوهشگر آفریقایی در کنفرانس باشگاه رم تحت عنوان: «جهان در آستانه قرن بیست‌ویکم» گفتار خود درباره «عصر نوین فرهنگ و ارتباطات» را با این جملات به پایان برد، کسی سخنان او را چندان جدی نگرفت؛ او معتقد بود که «دوران کنونی تمام می‌شود و عصر تازه-ای آغاز می‌گردد. تاکنون در هیچ زمانی بشر برای بقا تا این حد به قدرت انطباق و تخیل نیاز نداشته است. عصر جدید فرهنگ و ارتباطات، در مرحله نخست، عصری است که انسان باید در آن شجاعت خود را متحول کند.» (آلوی، لی، ۱۳۷۸: ۵۵)

اما سرعت تغییرات ارتباطی و فرهنگی در پایان قرن گذشته و سال‌های آغازین سده جدید، اهمیت سه مفهوم کلیدی قدرت تخیل، قدرت انطباق و شجاعت تحول را برای تداوم حیات دولت‌ها، فرهنگ‌های ملی و - در سطحی انتزاعی‌تر - حتی تمدن‌ها به‌خوبی نشان داده است. شبکه‌های اجتماعی مجازی دو نقش اساسی را در تغییر سیاسی جامعه‌های امروزی برعهده دارند. از یک سو فرهنگ توده را نشر می‌دهند و از سوی دیگر منبع تغذیه نخبگان جامعه با هدف نوآوری و ابداع هستند، به عبارت دیگر شبکه‌های اجتماعی مجازی حلقه اتصال محیط بزرگ یا جامعه کل با محیط کوچک است. هر یک از عوامل اصلی نوزایی و خلاقیت، عامل تحرک و پیش‌برنده توسعه سیاسی است. بحث جهانی شدن و مقوله رسانه‌ها چنان با یکدیگر پیوند خورده‌اند که تصور تجربه کردن جهانی شدن بدون رسانه‌ها و به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی مجازی، محال به نظر می‌رسد. «ادوارد سعید» نویسنده فلسطینی‌الاصول ساکن آمریکا که دارای دیدگاه‌های انتقادی در مسائل سیاسی، فرهنگی و اجتماعی است، می‌نویسد: «لیبرال‌ها معتقدند گسترش شبکه‌های اجتماعی مجازی نه تنها کنترل بر زندگی انسان‌ها را بیشتر نخواهد کرد، بلکه زمینه قدرت‌یابی افراد در برابر سازمان‌ها و دولت را افزایش می‌دهد. فرایند جهانی شدن، نوعی آگاهی نسبت به ارزش‌های مشترک بشری را پدید آورده است. در صورتی که دولت‌ها بتوانند مفاهیم جدید امنیتی را برای خود باز تعریف کنند دیگر مجبور نیستند لشکرهای عظیم نظامی خود را تقویت کنند.» در تعریف قدرت نرم باید گفت که این قدرت توانایی شکل‌دهی به ترجیحات دیگران را

داراست. به عبارت دیگر جنس قدرت نرم از نوع اقناع و جنس قدرت سخت از مقوله «**وادار و اجبار**» کردن است. قدرت نرم تبلیغات سیاسی نیست بلکه مباحث عقلانی و ارزش‌های عمومی را شامل می‌شود. هدف قدرت نرم تاثیرگذاری بر افکار عمومی خارج و سپس داخل کشور است. وسایل ارتباط جمعی در جهان امروز جهان‌های ذهنی و غیرواقعی را به دنیا مخابره می‌کنند. آنها دیگر به انتقال واقعیت فکر نمی‌کنند، بلکه واقعیت‌ها را می‌سازند. هدف رسانه‌ها از قدرت نرم در ابتدا مدیریت افکار عمومی نیست، بلکه رسانه‌ای در این عرصه موفق است که بتواند با افکار عمومی حرکت کند و خود را سازگار با آن نشان دهد. حکومت‌ها و حاکمانی که توانایی آینده‌نگری، ارائه هویت فرهنگی مناسب در عرصه جهانی و شجاعت ترک پاسخ‌های کهنه به پرسش‌های نو را نداشته باشند، ملت‌شان را به آستانه انقلاب و خیزش‌های اجتماعی سوق می‌دهند. جهان امروز در معرض دگرگونی، تغییر و تحولات فزاینده‌ای قرار دارد، به خصوص حرکت به سمت و سوی «**دهکده واحد جهانی**» و در هم ریختن نظام‌ها و سازمان‌های ملی موجود. در عین حال بروز و ظهور چالش‌ها و بحران‌های جدید در عرصه‌های سیاست، فرهنگ، اقتصاد، امنیت و... در جهان ایجاب می‌کند که این تحولات و جریان‌ها به دقت مورد مطالعه و مطمع نظر قرار گیرد و مهم‌تر اینکه فاکتورها، عوامل و اسباب مؤثر در خیزش، تسریع و یا سمت و سو دادن این حوادث و تغییرات نیز باید ارزیابی و مورد شناخت قرار گیرد. رسانه‌های ارتباط جمعی و به‌ویژه شبکه‌های اجتماعی مجازی، در عصر حاضر نقش عمده و مهمی را در عرصه تغییر و تحولات اجتماعی بر عهده دارند و این وسایل منشأ بسیاری از تحولات معاصر، راهنما و کنترل‌کننده جریان‌ها و تحولات در جهان محسوب می‌شوند.

در جهان معاصر که موسوم به «**عصر اطلاعات و ارتباطات**» است و رسانه‌ها همه چیز را در تسخیر خود در آورده‌اند؛ کارکرد و اهمیت رسانه‌ها بر کسی پوشیده نیست. یکی از کارکردهای ویژه رسانه‌ها، و خصوصاً شبکه‌های اجتماعی مجازی، اطلاع‌رسانی و پوشش خبری است. این مجموعه‌ها با ایجاد پوشش خبری کامل در زمینه‌های مختلف اعم از اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و... سعی در جهت دهی به افکار عمومی به سمت اهداف خود را دارند. از این رو، شناخت نحوه اطلاع‌رسانی شبکه‌های اجتماعی مجازی در رابطه با حوادث و تحولات جهانی، امری لازم و ضروری پنداشته می‌شود.

به دلیل گستردگی حوزه تسلط شبکه‌های اجتماعی مجازی در جوامع امروزی و نیز برخورداری این پدیده از ویژگی سیال بودن و حرکت پویامدارانه، لازم است که همگام با رشد و تکامل تکنولوژیکی و محتوایی شبکه‌های اجتماعی مجازی، در ابعاد مختلف، کارکرد آنها، به‌ویژه نقش آنها در تحولات اجتماعی، در عصر جهانی شدن مطالعات بیشتری صورت بگیرد.

تعریف شبکه اجتماعی

ساختاری اجتماعی است که از گره‌هایی (که عموماً فردی یا سازمانی هستند) تشکیل شده‌است که توسط یک یا چند نوع خاص از وابستگی — مانند ایده‌ها و تبادلات مالی، دوست‌ها، خویشاوندی، لینک‌های وب، سرایت بیماری‌ها (اپیدمولوژی) — به هم متصل اند.

تحلیل شبکه‌های اجتماعی روابط اجتماعی را با اصطلاحات رأس و یال می‌نگرد. رأس‌ها بازیگران فردی درون شبکه‌ها هستند و یال‌ها روابط میان این بازیگران هستند. انواع زیادی از یال‌ها می‌تواند میان رأس‌ها وجود داشته باشد. نتایج تحقیقات مختلف بیانگر آن است که می‌توان از ظرفیت شبکه‌های اجتماعی در بسیاری از سطوح فردی و اجتماعی به منظور شناسایی مسائل و تعیین راه حل آنها، برقراری روابط اجتماعی، اداره امور تشکیلاتی، سیاستگذاری و رهنمون سازی افراد در مسیر دستیابی به اهداف استفاده نمود.

در ساده‌ترین شکل یک شبکه اجتماعی نگاشتی از تمام یال‌های مربوط، میان رأس‌های مورد مطالعه‌است. شبکه اجتماعی هم چنین می‌تواند برای تشخیص موقعیت اجتماعی هر یک از بازیگران مورد استفاده قرار گیرد. این مفاهیم غالباً در یک نمودار شبکه اجتماعی نشان داده می‌شوند که در آن، نقطه‌ها رأس‌ها هستند و خط‌ها نشانگر یال‌ها.

در دنیای ارتباطات علمی، شبکه‌های اجتماعی را می‌توان از بسترهای مؤثر در تولید علم، اشتراک عقاید و رشد فردی و اجتماعی دانست. هدف شبکه اجتماعی این است که با فراهم آوردن امکان ارتباط بین سرمایه‌های فردی و تشکیل سرمایه اجتماعی، به رشد و ارتقای سطح علم کمک کند.

هدف کلی هر شبکه اجتماعی، ایجاد سرمایه اجتماعی و تسهیل ارتباط بین متخصصان، هنرمندان و صاحبان حرفه‌های متعدد است. تبدیل سرمایه فردی به سرمایه اجتماعی، از مسائل مهم و مورد توجه تمامی حوزه‌های علمی است. از این طریق، دانش فردی به دانش جمعی تبدیل و در واقع از دانایی جمعی برای حل مسائل و مشکلات دنیای علم بهره‌برداری می‌شود.

شبکه‌های اجتماعی مجازی

انقلاب ارتباطات، نوع جدیدی از ارتباطات مجازی را که خالی از روح حاکم بر روابط واقعی اجتماعی است به وجود آورده است. از طریق ماهواره، اینترنت و... جهان جدیدی به موازات جهان واقعی به وجود می‌آید. رسانه‌های الکترونیکی مخاطبان وسیع و متکثری دارند که مجموعه‌هایی از حیث محتوای نمادین را به این مخاطبان عرضه می‌کنند. در چنین شرایطی فضای مجازی شکل می‌گیرد و فرهنگ‌ها همه از طریق واسطه‌های الکترونیکی منتقل می‌شوند و مفاهیم زمان و مکان معانی تازه‌ای پیدا می‌کنند. فواصل زمانی و مکانی عملاً از میان برداشته می‌شوند و انتقال اطلاعات، داده‌ها و سرمایه‌ها و امکان ارتباط همزمان میان افراد در نقاط مختلف به وجود می‌آید.

جهان طی چند سال گذشته قدم به دنیای جدیدی تحت عنوان «وب ۱» و در ادامه «وب ۲» گذاشته که ظرف مدت زمان اندکی، «وب ۲» به سبب امکان ارتباط تعاملی دوسویه مورد استقبال کاربران فضای سایبری قرار گرفته است. اکنون نتایج پژوهش‌ها بیانگر افزایش فعالان مجازی نسبت به شبکه‌های اجتماعی است که در عصر کنونی به محبوب‌ترین نوع وب‌سایت‌ها بدل شده و کاربران، بخش قابل توجهی از وقت خود را به این شبکه‌ها اختصاص داده‌اند. در ابتدا «وب ۱»، دنیای اطلاعات را در فواصل زمانی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۰ متحول ساخت و با ایجاد دسترسی همگانی به اطلاعات مختلف بدون هیچ‌گونه محدودیتی، در دنیای فیزیکی انقلابی شگرف در زمینه دسترسی به اطلاعات و پیشرفت علم ایجاد کرد و پس از آن «وب ۲» و وب‌سایت‌های دوسویه و شبکه‌های اجتماعی مجازی از سال ۲۰۰۰ تاکنون دنیای ارتباطات را چنان دگرگون ساخته‌اند که کاربران این بار ضمن دریافت پیام، خود شخصاً اقدام به خوراک دهی سایت‌ها و وبلاگ‌ها می‌پردازند. گسترش وبلاگ‌ها از سال ۱۹۹۹ میلادی و در ایران از سال ۱۳۸۰ با راه‌اندازی چندین سرویس رایگان و یا ارزان‌قیمت در رابطه با وبلاگ و وبلاگ‌نویسی آغاز شده و به‌عنوان رسانه‌ای محاوره‌ای عمومیت یافته به‌صورتی که اکثر وبلاگ‌نویسان از وبلاگ برای بحث در ارتباط با موضوعات مورد علاقه خود را در اختیار خوانندگان قرار داده و آنها را ضمن شرکت در مباحث موردنظر و آگاهی از سایر دیدگاه‌های موجود، ترغیب به بیان عقاید و نقطه‌نظرات خود می‌کنند. وبلاگ‌ها بعضاً دارای یک مؤلف و برخی هم به‌صورت گروهی اداره می‌شوند و عملکرد برخی از آنها نظیر پرتال بوده و خوانندگان را به سایر وب‌سایت‌ها و وبلاگ‌ها هدایت می‌

کنند، در حالی که برخی دیگر در عرصه های مختلف و در ارتباط با مسائل سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و... اقدام به نشر اطلاعات کرده و مخاطبان را با رویکردی کاملاً آزاد قادر به مطالعه مطالب و در صورت تمایل بیان و ارایه دیدگاه ها و نقطه نظرات در ارتباط با آن موضوع می کنند. در مجموع، این ارتباطات دو طرفه [۱۱] در «وب ۲» سبب ایجاد شبکه های اجتماعی بزرگی همچون فیس بوک [۱۲] (سومین جامعه بزرگ دنیا)، آمازون [۱۳] (بزرگترین کتاب فروشی دنیا)، ویکی پدیا [۱۴] (بزرگترین دایره المعارف دنیا)، ابای [۱۵] (بزرگترین سوپرمارکت دنیا) و بسیاری دیگر، در تمامی زمینه های زندگی بشر شده و به نوعی تمامی روابط اجتماعی جامعه بشری را تحت تأثیر خود قرار داده است.

به اعتقاد صاحب نظران ارتباطات، شبکه های اجتماعی باعث شکل گیری مفاهیمی همچون صمیمیت و اعتماد در فضای سایبری شده است، مفاهیمی که در گذشته ای نه چندان دور دستیابی و تحقق آن در حد یک رؤیا بود.

شبکه های اطلاعاتی و ارتباطی

جهان کنونی با شتاب در حال تحول است و اینترنت یکی از عوامل اصلی جهانی شدن به شمار می رود. نفوذ امواج جهانی شدن به درون مرزها که بسیاری از دولت ها را غافلگیر و پایه های حکومت ها را لرزان کرده، از مجرای رسانه های گروهی محقق شده است. گسترش فناوری های نوین ارتباطاتی منجر به چند وضعیت جدید شده است: اول آنکه به لحاظ زمانی، جوامع و افراد (در سطوح تحلیل مختلف) به رغم وجود مسافت بسیار در میانشان، در وضعیت همزمانی قرار می گیرند. وضعیتی که منجر به همبودی افراد در سطح جهانی گردیده است. (همبودی زمانی-جهانی) دوم آنکه از لحاظ مکانی، با گسترش ارتباطات نرم افزاری نوین، نقش مکان و فاصله های مکانی کم-رنگ می گردد. نمونه بارز آن عبور روان پدیده ها از «مرز» کشورها می باشد. در واقع تکنولوژی های نوین ارتباطاتی در جهان، ایده موسوم به دهکده جهانی را تحقق عینی بخشیده و مردم هم اینک در جهانی زندگی می کنند که از هر لحاظ تحت نگاه تیزبین یکدیگر قرار دارند. چه بسا اصطلاح «**کواریوم جهانی**» و یا «**جهان شیشه ای**» زاینده همین تصور باشد.

یکی از مهم ترین وجوه تأثیرگذار بر فرایند جهانی شدن، ظهور شبکه های اطلاعاتی و ارتباطی از جمله اینترنت است که فاصله ها را از میان برداشته است و در زمانی کوتاه، حجم وسیعی از اطلاعات را منتقل می کند و امکان ارتباط بین افراد در اقصی نقاط دنیا و دسترسی به اطلاعات

روزآمد را فراهم می‌نماید. فاکتور رسانه‌های جمعی و نقش آن در تحولات اجتماعی و جوامع بشری، به‌خصوص در حال حاضر آن‌قدر برجسته است که دانشمندان، ناگزیر قرن بیست‌ویکم را "عصر انفجار اطلاعات" و "انقلاب تکنولوژی اطلاعاتی" نامیده‌اند.

باگسترش شبکه‌های ارتباطی مفهوم قلمروی جغرافیایی و حاکمیت دولت‌ها بر مرزهای فیزیکی خود رنگ باخته و در شبکه جهانی، اجتماعات مجازی تشکیل شده و افراد بدون ملاقات با یکدیگر تشکیل جامعه مجازی [۱۶] می‌دهند همان‌طور که در سال ۱۹۸۷ دانیل بل حذف جغرافیا را به‌عنوان یک متغیر کنترل‌کننده پیش‌بینی نمود، سمبل ملیت امروز، اطلاعات مشترک است و نه خون و سرزمین مشترک که آنرا Infon Nation می‌نامیم. همان‌طور که واکر می‌گوید که در دنیایی که به‌طور فزاینده به یکدیگر وابسته می‌شود، دیگر مرزهای سنتی جوامع سیاسی درنوردیده خواهد شد. (Walken, 1991: 82) امروزه حتی افکار عمومی از طریق تشکل‌های مجازی و شبکه‌ها شکل می‌گیرد و جهت پیدا می‌کند و این تشکل‌ها از حقوق افراد خود دفاع می‌کنند و از طریق همین شبکه‌ها افراد تقاضای خود را به دولت‌ها منتقل و آنها را تحت فشار قرار می‌دهند. امروزه افراد و سازمان‌ها از طریق وسایل ارتباطی مردم را نسبت به مسائل حیاتی خود آگاه می‌سازند و به‌نحوی افکار عمومی را شکل می‌دهند. جنبش سبزه‌ها و فمینیست‌ها امروزه بیشترین استفاده را از وسایل ارتباط جمعی برای تحت فشار قرار دادن دولت‌ها در رعایت موازین زیست‌محیطی و حقوق زنان به‌کار می‌برند. سازمان‌های دفاع از حقوق بشر، کودکان، زندانیان و افراد تحت ستم امروزه از رسانه‌های ارتباطی به‌نحوی استفاده می‌نمایند که شکل‌گیری افکار عمومی، خارج از فیلترها، کانال‌ها و چارچوب رسمی دولت‌ها انجام می‌گیرد و همان‌طور که شاهدیم دولت‌ها به شدت توسط رسانه‌ها کنترل می‌گردند به‌نحوی که ادعا می‌گردد رسانه‌ها در جامعه مدنی صرفاً واسطه میان دولت و مردم نیستند بلکه وظایف سایر نهادها را نیز بر عهده دارند و بحث از سیاسی شدن رسانه‌ها مطرح می‌باشد. (برادران، ۱۳۷۸: ۴۰۶)

سرمایه اجتماعی

سرمایه اجتماعی به‌عنوان منبعی جهت «کنش جمعی» تلقی می‌گردد و این منبع علاوه بر آگاهی و توجه نسبت به امور عمومی اجتماعی-سیاسی (شناخت)، یعنی آگاهی‌یی که موجب علاقه‌مندی و دل‌نگرانی است، شامل هنجارهای اعتماد اعم از اعتماد عمومی یا تعمیم‌یافته و اعتماد نهادی/مدنی، هنجارها، و یا رفتارهای تعاملی متقابل که در درون شبکه‌های اجتماعی عمل می‌کنند و

عناصر ساختاری شبکه‌ها و مشارکت‌های رسمی و غیررسمی می‌باشد. نتایج سرمایه اجتماعی در داخل شبکه شامل مجموعه‌ای از کنش‌های جمعی در اشکال و اندازه‌های مختلف است. «سرمایه اجتماعی مجموعه‌ای از منابع موجود یا بالقوه‌ای است که به مالکیت شبکه پایداری از روابط کم یا بیش نهادینه شده افراد بستگی دارد؛ افرادی که یکدیگر را می‌شناسند و خود را مدیون هم می‌دانند یا به عبارت دیگر، با تعلق به یک گروه، به عنوان مجموعه عاملانی که نه فقط صاحب حیطه‌های مشترک هستند، بلکه با پیوندهای پایدار و سودمند به یکدیگر وابسته‌اند. این حیطه‌های مشترک با عینک مشاهده‌گر بیرونی، دیگران یا خود عاملان رؤیت پذیرند.» (کاظمی-پور، ۱۳۸۳: ۲۴)

مباحث و عناوین تازه‌ای که پیرامون «سرمایه اجتماعی» صورت گرفته، هنگامی محقق می‌شود که روابط میان افراد به شیوه‌ای دگرگون شود که کنش را تسهیل کند. اگر سرمایه فیزیکی کاملاً محسوس بوده و به صورت مادی و قابل مشاهده تجسم می‌یابد و سرمایه انسانی در مهارت‌ها و دانشی که فرد کسب کرده متجلی می‌شود. سرمایه اجتماعی ناملموس‌تر بوده و در روابط میان افراد تجسم می‌یابد و اگر سرمایه فیزیکی و انسانی روابط تولید را تسهیل می‌نماید، سرمایه اجتماعی نیز همانند آنها عمل می‌کند به گونه‌ای که گروهی از اعضایش که قابلیت اعتماد و همکاری بیشتری را دارند، کارهایی بسیار بیشتر از گروهی که فاقد آن اعتمادپذیری هستند را انجام می‌دهند.

سرمایه اجتماعی در ایران، به ترتیب اهمیت، از عواملی به این شرح تأثیر می‌پذیرد: تعهد دینی، تحصیلات، مشارکت رسمی یکی از اعضای خانواده، سن، جنس و دین‌باوری. (فیروزآبادی، ۱۳۸۴: ۳)

ارتباط مؤثر

این توانایی به فرد کمک می‌کند تا بتواند کلامی و غیرکلامی و مناسب با فرهنگ، جامعه و موقعیت، خود را بیان کند بدین معنی که فرد بتواند نظرات، عقاید، خواسته‌ها، نیازها و هیجانات خود را ابراز و به‌هنگام نیاز بتواند از دیگران درخواست کمک و راهنمایی نماید. مهارت تقاضای کمک و راهنمایی از دیگران، در مواقع ضروری، از عوامل مهم یک رابطه سالم است.

مشارکت

"مشارکت به معنی کنشی هدفدار، ارادی و اختیاری به معنی آزادی درونی با ویژگی کنش متقابل میان کنشگر و زمینه اجتماعی و محیطی او و قبول آگاهانه انجام امری یا بخشی از امور در شکل معاضدت، معاونت، همیاری و همکاری از روی میل و رغبت و نیاز و با هدف بهبود زندگی اجتماعی، به‌عنوان یکی از عوامل تأثیرگذار بر فرایند امور و مسایل اجتماعی و توسعه ملی از سوی صاحب نظران مختلف طرح شده است." (کلمن، ۱۳۷۷: ۴۲)

مشارکت را، دخالت افراد جامعه به‌منظور افزایش سازگاری اجتماع و تقویت امنیت اجتماعی، که زمینه‌ساز توسعه پایدار اجتماع می‌شود، قلمداد می‌کنیم." (کاظمی‌پور، ۱۳۸۳: ۷)

در مشارکت عمومی به مردم فرصت داده می‌شود که در تعیین سرنوشت و ساختن آینده خود شریک و سهم شوند. "برخی از فعالیت‌هایی که دربرگیرنده موارد مختلف مشارکت اجتماعی است، عبارتند از: معرفی و شناسایی مجرمین در کلیه موارد، رأی دادن، نام‌نویسی، فعالیت برای جمع‌آوری آرا و ثبت نام رأی دهندگان، مقاله‌نویسی و سخنرانی و عضویت در انجمن‌ها و شوراهای و... جست‌وجوی اطلاعات، بحث کردن و پذیرش مردمی جدید، شرکت در میتینگ‌های سیاسی، کمک مالی به ستادهای انتخاباتی نامزدها، ارتباط داشتن با نمایندگان، شرکت در امور عام‌المنفعه، مشارکت در پروژه‌ها و طرح‌های عمرانی، شرکت در تأسیس تشکلهای صنفی، مشارکت در برنامه‌های حمایت از محیط زیست و نظایر آن." (کلمن، ۱۳۷۳: ۳۷)

کنش ارتباطی

ارتباط موجب کنش مشترک و تغییر محیط و بهبود وضعیت افراد و گروه‌های آن می‌شود. در عین حال، کاربرد ارتباطات را برای تحقق سایر کاربردها نیز تسهیل می‌کند و فراگردی آغاز می‌شود که در صورت وجود شرایط مطلوب، مارپیچی را از هویت، اجتماع، آگاهی و کنش مضاعف پدید می‌آورد و فرد یا گروه را یاری می‌دهد تا به اهدافش دست یابد." (چلبی، ۱۳۷۵:

(۲۱)

در نظر دورکیم، کنش اجتماعی «شامل چگونگی عمل، تفکر و احساس است که خارج از فرد می‌باشند و دارای قوه اجبار و الزام هستند که به برکت آن خود را بر فرد تحمیل می‌کنند». بنابراین

می‌توان گفت دورکیم برای عینی بودن کنش‌ها، دو معیار دارد:

— بیرونی بودن حالات عمل، فکر و احساس در رابطه با اشخاص؛

تأثیر شبکه های اجتماعی در اختلاف تلفظ برخی..... ۱۸۷

– جبر و فشاری که اشخاص تحمل می کنند.

درک معنا و عینیتی که دورکیم برای کنش قائل است، منوط به درک دو مفهوم وجدان جمعی و فردی است که او مطرح می کند.

منابع

آلومین، لی، سو، ۱۳۷۸ «تغییر اجتماعی و توسعه»، ترجمه محمود مظاهری، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات راهبردی

ترمینولوژی حقوق تالیف جعفری لنگرودی .

روشه گی، ۱۳۶۶ «تغییرات اجتماعی»، ترجمه منصور وثوقی، تهران: نشر نی.

«سایت علم و رسانه» مرداد ۱۳۸۸.

فرهنگ لغات عامیانه ی جمال زاده.

فیروزآبادی، حسن، ۱۳۸۴ «پژوهش بررسی سرمایه اجتماعی در ایران و راههای ارتقای آن»، تهران.

قزوینی. تعلیقات لباب الباب. چا.اروپا.

کاظمی پور، عبدالمحمد، ۱۳۸۳ «سرمایه اجتماعی در ایران؛ تحلیل ثانویه پیمایش های ۱۳۸۲-۱۳۵۳»، تهران: انتشارات طرح های ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی